

**Bijlage 10. bij de regels
Kenmerken bouwstijlen**

toegestane bouwstijlen per dubbelbestemming	Begin 17e eeuw gevelstijl (1600-1630)	Hollands Renaissance (1565-1665)	Hollands Classicisme (1630-1700)	Lodewijkstijlen (1700-1800)	Neoclassicisme (1800-1850)	Neorenaissance (1875-1915)
Waarde – Blokzijl beschermd stadsgezicht	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Waarde – Blokzijl Bierkade en Zeedijk	X		X	X	X	
Waarde – Blokzijl Breestraat	X		X	X	X	
Waarde – Blokzijl Brouwersstraat	X		X	X	X	
Waarde – ██████████			X		X	
Waarde – Blokzijl Groenestraat	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Waarde – Blokzijl Kerkstraat	X		X	X	X	
Waarde – Blokzijl Kuinderstraat			X		X	
Waarde – Blokzijl Noorderkade	X		X	X	X	
Waarde – Blokzijl Oude Verlaat	X		X	X	X	
Waarde – ██████████			X		X	
Waarde – Blokzijl Zuiderkade	X		X	X	X	
Waarde – Blokzijl Zuiderstraat					X	
Waarde – Vollenhove beschermd stadsgezicht	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Waarde – Vollenhove Bentstraat	X	X		X		X
Waarde – Vollenhove Bisschopstraat	X	X	X	X	X	X
Waarde – Vollenhove Groenestraat	X			X		
Waarde – Vollenhove Kerkplein	X	X	X	X	X	X
Waarde – Vollenhove Kerkstraat	X	X	X	X	X	X

Hierna worden de bebouwingskenmerken per stijl nader uiteengezet.

Begin 17e eeuws gevelstijl (1600-1630)

De gevels zijn gemetseld in kruisverband. In verschillende zeventiende eeuwse gevels zijn kleine blokjes witte natuursteen verwerkt, in de ontlastingsbogen boven de ramen en langs de zijkanten van de gevel. Verschillende venstertypen komen voor (kruiskozijsen met of zonder luiken, drielichten, tweelichten en oeil de boeuf).

Referentiebeelden Begin 17e eeuwse gevelstijl

Brouwerstraat 1, Blokzijl

Kerkstraat 12, Vollenhove

Hollands Renaissance (1565-1665)

Rond 1525 begon zich een belangrijke verandering in de Nederlandse bouwkunst te voltrekken. De Italiaanse Renaissance begon zijn invloed te krijgen in Nederland en begon men klassieke elementen (**pilasters, friezen, frontons**) en 'maniëristische' versieringen (**festoenen, voluten, arabesken, klauwstukken**) toe te voegen aan de traditionele inheemse trapgevels. Ook kwamen **rolwerk-** of **krulgevels** in opkomst.

In de renaissance kwam het accent, in tegenstelling tot de verticale lijnvoering in de gotiek, op horizontale en rechte lijnen te liggen. Zo werden bijvoorbeeld **speklagen** in de gevels aangebracht om deze **horizontaliteit** te versterken.

Als gevel was de **trapgevel** tijdens de renaissance een veel voorkomende toepassing. Het doel was om de schuine zijden van het achterliggende zadeldak te verbergen achter de hoekige lijnen van de trapgevel.

Na de overdadige renaissancestijl met haar ornamenten en rolwerk, vond rond 1630 een nieuwe architectuurstijl met een strengere interpretatie van de klassieken haar ingang: het Hollands classicisme.

Referentiebeelden Hollands Renaissance

Kerkplein 1, Vollenhove

Kerkplein 15, Vollenhove

Hollands Classicisme (1630-1700)

Bij het Hollands classicisme diende de vormentaal uit de klassieke oudheid zo goed mogelijk toegepast te worden, met de nadruk op een strikte interpretatie van de klassieke bouwwoorden. Typisch Hollandse karakteristieken als het bouwen in baksteen werden vermengd met de klassieke voorschriften. **Afmetingen, proporties en wiskundige regelmaat** werden steeds meer van belang en **klassieke elementen als timpanen, pilasters, ornamenten, kroonlijsten en frontons gingen deel uitmaken van de ontwerpen.**

Blokvormige, heldere hoofdvorm, benadrukt door het toepassen van een **schilddak met horizontale noklijn onder verval van topgevels** zijn de kenmerken die passen bij het Hollands classicisme.

Betreffende de Amsterdamse stroom worden de invloeden van de woonhuisarchitect XXXXXXXXXX bedoelt. Zijn toepassing van de klassieke pilasterorde leidde tot de ontwikkeling van de halsgevel en zelfs de zogenoemde **Vingboonsgevel.**

Hierdoor hebben huizen met **smalle, hoge gevels, de noklijn van het zadeldak loodrecht op de straat.** Daarvoor staat een zogenaamde **halsgevel** en **verhoogde halsgevel.** De middelste van de drie traveeën waaruit de smalle gevels meestal bestonden, werd doorgetrokken tot de **nok en bekroond met een fronton.** De smalle hals van de middelste travee word geflankeerd door een grote krul aan weerszijden.

Toen rond 1670 de pilasters verdwenen kwam de nadruk geheel te liggen op de harmonische verhoudingen van de gevel. Dit wordt genoemd de '**strakke stijl**' of het 'pilasterloos classicisme'. Vanaf die tijd werden de kruisko zijnen gaandeweg vervangen door schuifvensters. De nadruk ligt alleen op een **goede compositie** en de **verhoudingen** van de **rechthoekige vensteropeningen in het gevelvlak.**

Referentiebeelden Hollands Classicisme

Bierkade 6-8, Blokzijl

Bierkade 2, Blokzijl

Lodewijkstijlen (1700-1800)

De te onderscheiden Lodewijkstijlen:

- a. Lodewijk XIV-stijl incl. Régence, 1700-1740
- b. Lodewijk XV-stijl of Rococo, 1740-1775
- c. Lodewijk XVI-stijl, 1765-1800

De stijlen van Lodewijk XV en Lodewijk de XVI komen veelal terug binnen de architectuur van Blokzijl. Onder Lodewijk XV kwam de Rococo tot ontwikkeling. Wat niet als echte bouwstijl, maar eerder als een interieur- en meubelstijl kan worden beschreven. Wel had deze stijl invloed op de bouwkenmerken als, o.a. Stucplafonds en gevelversiering.

Voor de Lodewijkstijlen is ideaal een **breed, rechthoekig gevelfront**, afgesloten met een **kroonlijst** die het **schuine dak, welke veelal evenwijdig op de gevel** aan het zicht moet onttrekken. De gevel zelf heeft een **symmetrische compositie**. Alles werd soberder en krijgt weer een symmetrisch karakter. Dat is te zien aan **deurpanelen** en de **bovenlichten**. Een rustiger totaalbeeld wordt mede bereikt door een vensterverdeling met in de breedte drie of twee grotere ruiten.

Onder Lodewijk XVI krijgt het op de Oudheid gebaseerde klassieke bouwen weer helemaal de overhand in Frankrijk in de vorm van de Empirestijl en het beginnend Neoclassicisme. De gevelwand bleef hierbij even vlak en sober als in de voorgaande periode, maar vaak over de middelste travee en boven de daklijst werd een uitbundige hoeveelheid ornamenten aangebracht. **De hoofdlijnen van het gevelschema volgen de strakke voorbeelden uit de periode 1650-1700, het Hollands Classicisme.** De decoratie van de voordeur en het venster daarboven en de gevelbekroning zijn voorbeelden van decoratie van de Lodewijkstijl. De nadruk ligt op de **deurpartij met fraaie deurpanelen en snijwerk in de bovenlichten**, alsmede **omlijsting van het geheel**. Vaak is de verfraaiing om de bovenliggende vensters doorgezet tot een verticaal sierstuk

De gevels worden bekroond met een balustrade boven de horizontale daklijst. Bij voorkeur liet men de **gevel** eindigen in een **horizontale lijst**, maar ook **bij smalle huizen** met **topgevels** werden de decoratiemotieven van de Lodewijkstijlen toegepast. Kenmerkend voor de **Lodewijk XV-stijl** of Rococo is een asymmetrische **schelpvormige kuif of krul**. Waarna men na deze periode, na 1770 terugkeerde naar de klassieke oudheid, het begin van de **Lodewijk XVI-stijl**. Waarbij het eigen zeventiende eeuwse classicisme herhaaldelijk ook als voorbeeld werd gebruikt door de Hollandse bouwmeesters in de periode 1770-1800. Dit was het begin van het Neoclassicisme in Nederland.

Referentiebeelden Lodewijkstijlen

Bierkade 3 (L-XV), Blokzijl

Bierkade 5 (L-XVI), Blokzijl

Neoclassicisme (1800-1850)

In de Nederlandse architectuur uit de periode 1800-1850 werd nog voortgeborduurd op het sobere classicisme van de late achttiende eeuw (Lodewijk XVI). Ook de woonhuisarchitectuur uit die tijd valt onder deze continuïteit van de achttiende eeuw. De ingezette gewoonte om **lijstgevels** te bouwen werd tot ver in de negentiende eeuw voortgezet. Ze werden wel soberder uitgevoerd, zonder de weelderige decoratie uit de eerste tijd van de lijstgevels (1700-1775). Ook de topgevels in de vorm van halsgevels werden nog toegepast als tijdens de Hollands classicisme bij de smalle gebouwen.

Voor de gevelopeningen kwam rond 1800 de empirevensters erbij, welke verticaal in twee ruiten is verdeeld. De bij dit venstertype opvallend brede middenstijl is consistent met de 'klassieke' forsheid van deze architectuur. Het **witpleisteren** van gevels wordt in deze periode gebruikelijk. Vaak is in het pleisterwerk een **blokverband** gegroeft als suggestie van een natuursteen gevel. Ook kenmerkend is de toepassing van **classicistische elementen** als **frontons, kroonlijsten, zuilen en pilasters**.

Referentiebeelden Neoclassicisme

Kerkstraat 29, Vollenhove

Kerkstraat 57, Vollenhove

Neorenaissance (1875-1915)

Hierin werd teruggegrepen op motieven uit de renaissancebouwkunst. Daartoe behoren onder andere de **trapevels, speklagen, de kenmerkende horizontale lijnen** die de gevel in 'vlakken' verdelen, blokken en **kruisko zijnen**. Ook invloeden uit de Franse bouwstijl, met **rijke natuurstenen gevels** en indrukwekkende dakpartijen, of Italiaanse voorbeelden zoals **zuilen en rondbogen**.

Tot deze levendige stijl behoren ook allerlei aan historische voorbeelden ontleende details, zoals gesmede **sierankers, cartouches en medaillons**. **Deurpartijen** worden vaak rijk vormgegeven als **poortjes met zuilen of pilasters en frontons**.

Referentiebeelden Neorenaissance

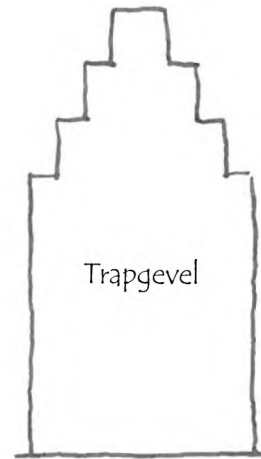
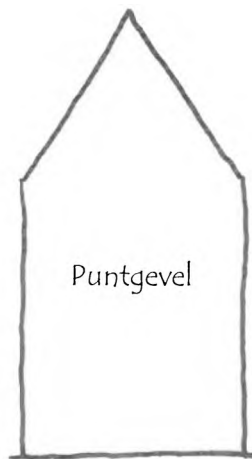
Kerkstraat 18, Vollenhove

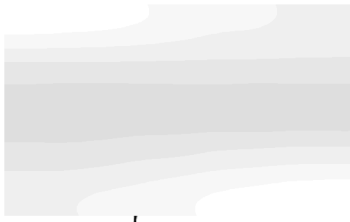
Kerkstraat 36, Vollenhove

Begrippen bebouwingskenmerken

Geveltypen

Kapvormen

Lessenaarsdak

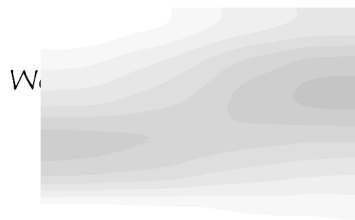
Zadeldak

Schilddak

Mansarde / Franse kap

Zadeldak met wolfseind

Gevelelementen

oeil de boeuf
(ovaal zolderraam)

